

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

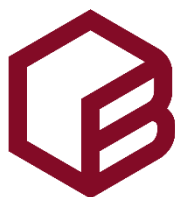

	Nr projektu	FERS.01.05-IP.08-0335/23
	Tytuł projektu	„STUDENCI HIPOKRATESA- kompleksowy program utworzenia i wdrożenia kierunku lekarskiego na Politechnice Bydgoskiej”
	Beneficjent:	Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich

Projekt pt.: „STUDENCI HIPOKRATESA - kompleksowy program utworzenia i wdrożenia kierunku lekarskiego na Politechnice Bydgoskiej” w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, nr umowy: FERS.01.05-IP.08-0335/23-00

INSTRUKCJE DO ĆWICZEŃ LABORATORYJNYCH Z BIOCHEMII

*dla kierunku lekarskiego
Politechniki Bydgoskiej
im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich*

**POLITECHNIKA
BYDGOSKA**
im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

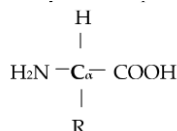

ĆWICZENIE 1

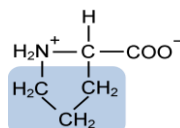
AMINOKWASY, PEPTYDY, BIAŁKA

A m i n o k w a s y

Aminokwasy w swojej strukturze organicznej posiadają dwie grupy funkcyjne: aminową (NH₂) i karboksylową (COOH). Wśród nich można wyróżnić związki o budowie alifatycznej, aromatycznej i heterocyklicznej. W skład białek wchodzi aminokwasy, których obie grupy funkcyjne (aminowa i karboksylowa) są połączone z atomem węgla α.

Prolina jest aminokwasem cyklicznym w którym alifatyczny łańcuch boczny łączy się zarówno z węglem α jak również z grupą aminową.

1. Identyfikacja aminokwasów metodą bibułowej chromatografii

Chromatografia (gr. χρώμα (chrōma) = barwa + γράφω (graphō) = pisać) to jedna z metod rozdzielania mieszanin, w której proces rozdzielania odbywa się na granicy dwóch faz: fazy stacjonarnej (nośnika, adsorbentu) i fazy ruchomej (eluentu). Rozdział związków z badanej mieszaniny następuje na skutek różnego powinowactwa rozdzielanych substancji chemicznych do każdej z tych faz (fazy stacjonarnej lub ruchomej). W procesie tzw. rozwijania chromatogramu, czyli przepływu fazy ruchomej przez fazę stacjonarną rozdzielane substancje poruszają się z różną szybkością w zależności od stosunku ich powinowactwa do eluentu i nośnika. W chromatografii wykorzystywane są różne zjawiska fizykochemiczne (adsorpcja, podział substancji między dwie nie mieszające się cieczki, wymiana jonowa). W chromatografii bibułowej fazę stałą stanowi bibuła celulozowa a fazę ruchomą ciekły rozpuszczalnik lub mieszanina rozpuszczalników.

Identyfikacji związków dokonuje się na podstawie charakterystycznej wartości R_f, która jest wielkością stałą. Szybkość wędrówki poszczególnych związków jest charakterystyczna dla poszczególnych związków.

Wykonanie:

Na prostokątnej bibule ok 2 cm od dołu zaznaczyć ołówkiem linię startową oraz 4 punkty, na które nanieść przy pomocy mikropipetki 0,01 M roztwory następujących aminokwasów (po 10 kropli na jeden punkt): tyrozyny, tryptofanu, cysteiny oraz nieznanego aminokwasu. Średnica kropli musi być jak najmniejsza (po każdorazowym naniesieniu suszyć suszarką). Suchy pasek umieścić w komorze chromatograficznej, w której znajduje się roztwór układu rozwijającego (n-butanol-woda-kwas octowy lodowaty w stosunku 12:5:3). Rozwinięcie chromatografu trwa około 1 godziny. Po tym czasie wyjąć bibulę z komory i suszyć suszarką do całkowitego odparowania roztworu. Wysuszony chromatogram spryskać 1% roztworem ninhydryny (pod wyciągiem) i suszyć w suszarce w temperaturze 60-80°C. Aminokwasy występują na bibule w postaci fioletowo-niebieskich plam.

Dla każdego aminokwasu obliczyć współczynnik R_f według wzoru:

$$R_f = \frac{\text{droga, która przebył badany aminokwas [cm]}}{\text{droga, którą przebył układ rozwijający [cm]}}$$

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Po wywołaniu plam charakterystycznych dla danych aminokwasów obliczyć R_f dla trzech znanych aminokwasów i na podstawie tych wartości podać nazwę nieznanego aminokwasu

$R_f 1 =$ ———

$R_f 2 =$ ———

$R_f 3 =$ ———

$R_f x =$ ———

Nieznanym aminokwas (X) to:.....

2. Reakcje charakterystyczne na tyrozyne, tryptofan i cysteinę

A. Reakcja Millona na tyrozyne

Wykrywanie tyrozyny przy użyciu odczynnika Millona (mieszanina jonów rtęci (I) i (II) oraz jonów azotanowych (III) i (V)), polega na powstaniu w środowisku stężonego kwasu azotowego (V) w temperaturze 100°C nitropochodnej tyrozyny, która z jonami rtęci (II) i rtęci (I) tworzy czerwony produkt. Reakcji ulegają również inne związki zawierające pierścień fenolowy.

Wykonanie

Do 0,5 ml roztworu białka dodać kilka kropli odczynnika Millona i ogrzewać w zlewce z gorącą wodą. Powstałe czerwone zabarwienie jest wynikiem reakcji jonów rtęciowych z nitrowaną tyrozyną. Odczynnik Millona zawiera jony rtęci (I) i (II) w kwasie azotowym (III) i (V).

Obserwacje:

Narysuj wzór tyrozyny:

Tyrozyna – niezbędna do syntezy hormonów tarczycy (tyroksyny) i nadnerczy (adrenaliny i noradrenaliny), jest substratem w produkcji barwników organizmu – melanin oraz substancji zmniejszających ból – enkefalin. Tyrozyna zwiększa stężenie wielu neuroprzekaźników w organizmie, co jest szczególnie ważne dla osób żyjących w przewlekłym stresie, przemęczonych, starzejących się.

B. Reakcja Adamkiewicza- Hopkinsa na tryptofan

W wyniku reakcji, przebiegającej w silnie odwadniającym środowisku stężonego kwasu siarkowego (VI), powstaje barwny produkt reakcji. W probówkach zawierających aminokwasy z pierścieniem indolowym na granicy faz tworzy się fioletowy pierścień.

Wykonanie

Do 0,5 ml roztworu białka dodać 1 ml kwasu glioksalowego, zamieszać i dodać ostrożnie po ściankach próbówki około 1ml stężonego kwasu siarkowego.

Związki zawierające pierścień indolowy dają w środowisku kwaśnym z aldehydami barwne produkty kondensacji.

Obserwacje

Narysuj wzór tryptofanu

Tryptofan – bierze udział w syntezie witaminy PP, czyli kwasu nikotynowego, w rozmnażaniu i laktacji, niezbędny do powstawania neuroprzekaźników (serotoniny i melatoniny), występuje w płytkach krwi,

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

blonie śluzowej przewodu pokarmowego, tkance nerwowej, poprawia działanie mózgu i układu nerwowego, działa antydepresyjnie, zmniejsza nadpobudliwość i napięcie.

C. Reakcja cysteinowa i cystynowa

Cystyna względnie cysteina w reakcji z wodorotlenkiem sodu przechodzi w siarczek sodu, który z octanem ołowiu (II) daje czarny PbS. Reakcja uwarunkowana jest obecnością siarki w cząsteczce białka. Cysteina i cystyna w środowisku silnie zasadowym pod wpływem temperatury ulegają deaminacji i powstają jony siarczkowe. Jony siarczkowe w obecności Pb^{2+} tworzą czarny osad PbS.

Wykonanie

Do 0,5 ml roztworu białka dodać 1 ml octanu ołowianego i 2 ml 20% NaOH. Po dłuższym gotowaniu roztwór przybiera barwę brunatną, a w końcu czarną.

Obserwacje

Narysuj wzory cysteiny, cystyny i metioniny

Odpowiedz na pytanie

Czy metionina daje pozytywny wynik tej reakcji? Wyjaśnij odpowiedź.

Metionina – niezbędna do wzrostu, działa ochronnie na komórki wątroby, uczestniczy w syntezie cholicy, kreatyny, bierze udział w metabolizmie tłuszczów. Jest donorem siarki wykorzystywanej do syntezy przeciwutleniaczy

Cysteina – składnik glutationu (bardzo ważnego przeciwutleniacza), cystyny, substrat do produkcji tauryny. Jest niezbędna do wytwarzania białych krwinek, czyli budowania odporności organizmu. Spowalnia procesy starzenia się. Bierze udział w tworzeniu struktur skóry, włosów i paznokci

D. Reakcja ksantoproteinowa

Reakcja jest charakterystyczna dla aminokwasów aromatycznych i fenoli. Pod działaniem stężonego kwasu azotowego (V) pierścień benzenowy ulega nitrowaniu a powstałe żółte pochodne wielonitrowe dają w roztworze alkalicznym pomarańczowe aniony. Dodatnią próbę ksantoproteinową dają tyrozyna i tryptofan natomiast fenyloalanina wymaga do znitrowania jeszcze dodatku kwasu siarkowego (VI).

Wykonanie

Do 1 ml roztworu białka dodać 0,5 ml stężonego kwasu azotowego (V) i ogrzewać we wrzącej łaźni wodnej przez około 30 sekund. W miarę ogrzewania powstaje żółte zabarwienie. Po ostudzeniu i dodaniu 1 ml 20% NaOH żółte zabarwienie przechodzi w pomarańczowe, które pogłębia się po dodaniu kilku kropli 20% roztworu NaOH.

Obserwacje

Narysuj wzory: tryptofanu, tyrozyny i fenyloalaniny:

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Białka

Właściwości fizyko-chemiczne białek

Właściwości fizyko-chemiczne białek wynikają przede wszystkim z faktu, że białka są związkami wielkocząsteczkowymi o dużym powinowactwie do wody. Należą do grupy koloidów hydrofilowych, dlatego wiele cech białek jak pęcznienie, niemożność przechodzenia przez błony półprzepuszczalne, tworzenie koloidów glebowych, koagulacja czynnikami fizyczno-chemicznymi, duża lepkość roztworów i wiele innych świadczy o tym, że są one koloidami hydrofilnymi.

A. Dializa

Z uwagi na duży rozmiar cząsteczek związki wielkocząsteczkowe nie przenikają przez błony półprzepuszczalne, w przeciwieństwie do cząsteczek tworzących roztwory właściwe (sole mineralne, cukry, aminokwasy itp.). Stosując przegrodę z błony półprzepuszczalnej można oddzielić od siebie substancje drobno i wielocząsteczkowe. Proces ten nazywa się dializą, a jego szybkość zależy od rodzaju błony półprzepuszczalnej, charakteru rozdzielanych związków, różnicy stężeń związków dyfundujących po obu stronach błony, mieszania, temperatury.

Wykonanie

Do woreczka dializacyjnego wprowadzić pipetą 10 ml mleka. Woreczek zawiesić na bagietce opartej o krawędź zlewki o pojemności 250 ml wypełnionej wodą destylowaną. Poziom mleka w woreczku i wody w zlewce powinien być jednakowy. Dializę prowadzić przez około 2 godz. Po zakończeniu dializy pobrać po 1 ml mleka z woreczka oraz 1 ml płynu dializacyjnego i wykonać następujące reakcje:

- na obecność Cl^- - do prób dodać 10 ml 0,01 N AgNO_3 ,
- na obecność Ca^{2+} - do prób dodać 10 ml szczawianu amonu,
- reakcję biuretową – do prób dodać kilka kropeł roztworu CuSO_4 , a następnie zalkalizować stężoną zasadą sodową.

Opisać wyniki reakcji

- na obecność Cl^- w białku -
- na obecność Cl^- w płynie dializacyjnym -
- na obecność Ca^{2+} w białku -
- na obecność Ca^{2+} w płynie dializacyjnym -
- biuretowej w białku -
- biuretowej w płynie dializacyjnym -

Reakcja biuretowa jest reakcją barwną, którą dają wszystkie połączenia, posiadające co najmniej dwie grupy $-\text{CO}-\text{NH}-$ Reakcję tę daje również biuret i nieliczne związki nie posiadające wiązań peptydowych, a zawierające ugrupowania $(-\text{CS}-\text{NH}-)$ lub $(=\text{CH}-\text{NH}-)$. Z siarczanem (V) miedzi (III) w roztworze zasadowym biuret daje barwne związki kompleksowe. Reakcji tej nie dają aminokwasy i dipeptydy. Próba biuretowa jest odczynem grupowym na białka. Ujemny wynik reakcji eliminuje obecność białka.

Wnioski:

